

2021 METŲ XXX LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS

„LIETUVOS VALSTYBĖS IR VISUOMENĖS RAIDA GEDIMINAIČIŲ IR JOGAILAIČIŲ VALDYMO LAIKOTARPIU (1295–1572 M.)“

II ETAPO UŽDUOTYS

DALYVIO(-ĖS) KODAS:

REZULTATŲ LENTELĖ

PILDO VERTINTOJAI

	I dalis	II dalis	III dalis	IV dalis	Iš viso	Parašas
I vertintojas						
II vertintojas						
Galutinis rezultatas						

I DALIS

Pirmą užduoties dalį sudaro 1–30 klausimai su pasirenkamais variantais. Į šiuos klausimus yra tik po vieną teisingą atsakymą. Kiekvienas teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku.

1. Kada Jogaila ir Vytautas galėjo pradėti krikštyti Žemaitiją?
 - A 1409 m. po žemaičių sukilimo prieš Ordiną.
 - B 1410 m. kai laimėjo Žalgirio mūšį.
 - C 1411 m. kai pasirašė Torunės taiką su ordinu.
 - D 1422 m. kai Žemaitija atiteko LDK visam laikui.
2. Kokios katalikiškos vyskupijos nebuvo LDK XV a.?
 - A Kijevo.
 - B Lucko.
 - C Smolensko.
 - D Vilniaus.
3. Kuris valdovas sulyginò visų krikščioniškų tikybų bajorų teises?
 - A Jogaila.
 - B Kazimieras Jogailaitis.
 - C Vytautas.
 - D Žygimantas Augustas.
4. Kokio ordino vienuolynus Kaune, Ašmenoje ir Drogičine įsteigė Vytautas?
 - A Benediktinų.
 - B Dominikonų.
 - C Karmelitų.
 - D Pranciškonų.
5. Kodėl Gediminas laiške popiežiui Jonui XXII pavadino jį „tėvu“?
 - A Iš pagarbos vyresnio amžiaus žmogui.
 - B Į katalikų bažnyčios vadovą visi taip kreipdavosi.
 - C Laikė popiežių savo dvasiniu vadovu.
 - D Laikėsi viduramžių diplomatijos taisyklių.
6. Kuris Kryžiuočių ordino vadovas nedalyvavo Žalgirio mūšyje?
 - A Ulrichas fon Jungingenas.
 - B Vinrichas fon Kniprode.
 - C Kunas fon Lichtenšteinas.
 - D Frydrichas fon Valenrodas.
7. Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas nesiuntė laiškų:
 - A dominikonams;
 - B jėzuitams;
 - C Liubeko ir Gotlando miestiečiams;
 - D Rygos miesto tarybai.

8. 1385 m. Krėvos sutartimis Jogaila nežadėjo Lenkijai:
- A atsisakyti Lietuvos didžiojo kunigaikščio titulo;
 - B paleisti Lietuvoje esančius lenkų belaisvius;
 - C prišlieti Lietuvos ir Rusios žemes prie Lenkijos;
 - D sumokėti 200 tūkst. florinų Vilhelmui Habsburgui už sužadėtuvių nutraukimą.
9. Kieno iniciatyva 1429 m. buvo sušauktas Lucko suvažiavimas?
- A Lenkijos karaliaus Jogailos.
 - B Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto.
 - C Maskvos didžiojo kunigaikščio Vasilijaus II.
 - D Šventosios Romos imperijos imperatoriaus Zigmanto I.
10. Kuris iš šių Gediminaičių nėra bėgęs į Vokiečių ordiną?
- A Butautas.
 - B Jogaila.
 - C Švitrigaila.
 - D Vytautas.
11. 1499 m. Aleksandro Jogailaičio sąskaitų knygoje nurodyta skirti pinigų 24-ioms uolektims juodo aksomo papuošti šio valdovo kapą Vilniaus katedroje. Tai įvyko spalio mėn. pabaigoje, artėjant šio valdovo mirties metinių minėjimui. Kieno atminimu taip rūpintasi?
- A Algirdo.
 - B Jogailos.
 - C Vytauto.
 - D Žygimanto Kęstutaičio.

12. Kuris valdovas nepavaizduotas 1521 m. pasirodžiusiame Jogailaičių giminės medžio fragmente?

- A Algirdas.
- B Jogaila.
- C Vladislovas Jogailaitis.
- D Vladislovas Varnietis.

13. Žinių apie Lietuvos valdovų nesantuokinius vaikus istoriniuose šaltiniuose nedaug. Viena išimčių – Jonas iš Lietuvos kunigaikščių, 1519 m. nominuotas Vilniaus vyskupu, o prieš tai legitimuotas popiežiaus. Kieno sūnus jis buvo?

- A Aleksandro Jogailaičio.
- B Kazimiero Jogailaičio.
- C Švitrigailos.
- D Žygimanto Senojo.

14. Didysis kunigaikštis Žygimantas Kęstutaitis:
- A pasižadėjo Lenkijos karaliui Jogailai nesiekti Lietuvos karūnos;
 - B prijungė prie Lietuvos Smolensko kunigaikštystę;
 - C rėmė Maskvos Didžiąją Kunigaikštystę kovoje prieš Krymo totorius;
 - D sudarė su Vokiečių ordinu prieš Lenkiją nukreiptą karinę sąjungą.
15. Kuriuose mūšiuose LDK kariuomenė pasiekė pergalę prieš Krymo chanato karines pajėgas?
- A Ašmenos ir Pabaisko.
 - B Klecko ir Olšanicos.
 - C Oršos ir Ūlos.
 - D Strėvos ir Rūdavos.
16. XVI a. antroje pusėje įvykdžius valakų reformą LDK:
- A įsigalėjo daugialaukė sėjomaina;
 - B panaikintas rėžinis žemės naudojimas;
 - C sumažėjo didžiojo kunigaikščio išdo pajamos;
 - D susiformavo gatviniai kaimai.
17. Romėniškoji lietuvių kilmės teorija:
- A aukštino pagoniškąją Lietuvą;
 - B kildino lietuvių diduomenę iš Romos plebėjų;
 - C laikė Romos karvedį Julijų Cezarį Lietuvos kunigaikščių pirmtaku;
 - D pabrėžė lietuvių ir etruskų kalbų giminingumą.
18. Kurie Lietuvos didieji kunigaikščiai buvo vedę Šventosios Romos imperijos valdovų dukteris?
- A Aleksandras Jogailaitis ir Kazimieras Jogailaitis.
 - B Jogaila ir Žygimantas Kęstutaitis.
 - C Kazimieras Jogailaitis ir Žygimantas Augustas.
 - D Žygimantas Augustas ir Žygimantas Senasis.
19. Kuriame dokumente atsispindėjo žemės reforma, įvedusi palivarkų sistemą?
- A Aleksandro privilegijoje.
 - B Kazimiero teisyne.
 - C I Lietuvos Statute.
 - D II Lietuvos Statute.
20. Kokį svarbų XIV a. Lietuvos reiškinių įamžina pašto ženklas?
- A Įsteigta pirmoji mokykla.
 - B Pakrikštyta Lietuva.
 - C Paminėtas Vilniaus miestas.
 - D Pradėtos kaldinti monetos.

- 21.** Nelaisvųjų žmonių vaikai nuo 10 metų turėjo savo konkretų darbą ir galėjo tarnauti atskirai nuo tėvų. Kuri tarnystė XIV a. Lietuvoje nebuvo labai populiari?
- A Darbas laukuose.
 - B Pagalba virtuvėje.
 - C Piemenavimas.
 - D Sodininkystė.
- 22.** Apie kurį amatininkų cechą rašoma „Jie statė taures, klizmas, ruošė vonias, masažudavo ligonius, nuleisdavo kraują, tvarstė ir gydė žaizdas, atverdavo pūlinius, gydydavo išnirimus, kaulų lūžius. Jie amputuodavo galūnes, šalindavo dantis“?
- A Barzdaskučių.
 - B Batsiuvių.
 - C Mėsinių.
 - D Odininkų.
- 23.** Kuris teiginys netinka Kazimiero Jogailaičio užsienio politikai apibūdinti?
- A Konfliktai su LDK puldinėjančiais totoriais.
 - B Kova su Maskvos ekspansija į LDK žemes.
 - C Kova su Osmanų imperija dėl Krymo.
 - D Nuolatiniai karai su Livonijos ordinu.
- 24.** Aleksandro Jogailaičio valdymo laikotarpiu Vilniaus miesto saugumui sustiprinti beveik 3 km ilgio gynybinę sieną pastatyti paskatino:
- A Konfliktai su Moldova;
 - B Pasienio konfliktai su Maskva;
 - C Totorių antpuoliai;
 - D Turkų išpuoliai.
- 25.** Kuo reikšmingas 1514 m. Oršos mūšis?
- A LDK pavyko susigrąžinti Smolenską.
 - B Maskvos didysis kunigaikštis nustojo puldinėti LDK žemes.
 - C Nutraukta Maskvos sąjunga su totoriais.
 - D Suardyta Vasilijaus III sąjunga su imperatoriumi Maksimilijonu I.
- 26.** Livonijos karo pretekstas buvo:
- A Albrechto Brandenburgiečio nesutarimai su Livonijos ordinu;
 - B LDK ir Livonijos ordino pasirašyta Pasvalio sutartis;
 - C LDK konfliktas su Maskva;
 - D Livonijos ordino pasidavimas Žygimanto Augusto globai.
- 27.** Kuris veiksnys Šventosios Romos imperijos imperatoriui Zigmantui I sutrukdė paremti Vokiečių ordiną ir privertė kryžiuočius 1422 m. sudaryti Melno taiką?
- A Aukso ordos galios išaugimas.
 - B Husitų judėjimas Čekijoje.
 - C Kryžiuočių pralaimėjimas Žalgirio mūšyje.
 - D Maskvos Didžiosios Kunigaikštystės stiprėjimas.
- 28.** Kuris veiksnys XV a. nelėmė lėto Lietuvos krikščioninimo proceso?
- A Kalbos barjeras.
 - B Menka urbanizacija.
 - C Retas parapinių bažnyčių tinklas.
 - D Silpna bažnyčios ekonominė galia.

II DALIS

Remdamiesi A, B, C šaltiniais ir žiniomis, atsakykite į 31–44 klausimus.

A šaltinis (*Iš Vokiečių ordino didžiajam magistrui adresuoto anonimo laiško*)

Mielas pone magistre, jeigu Dievas taip nusprendė, kad su priešais turite susitikti, surinkti kariuomenę ir ją prieš savo priešus pasiūsti, tai mes jums patariame, kad tuos svečius, kurie pas jus yra ir apie kuriuos žinote, jog tie tinkami pasiimtumėte į kariuomenę. Ir įsakykite savo vadams, kad jie paklustų ir pasilikėtų tose pozicijose, į kurias yra pasiūsti. Gali atsitikti taip, kad jūsų priešai mėgins apsimesti, jog viena arba dvi vėliavos bėga, bet tai yra planas, kuriuo jie nori suardyti jūsų eiles, nes žmonės labai mėgsta vyti, kaip tai ir atsitiko didžiajame mūšyje. Taigi įsakykite griežčiausiai, kad jie elgtųsi taip: jūsų žmonės privalo pasilikti savo eilėse. Jeigu vėliava arba eilė supras tą mintį, tai žmonės taip greitai nežus. Kiekvienas juk nori vyti ir mano, kad mūšis laimėtas, bet nežino, kad jis yra jau pusiau pralaimėtas. Ir todėl mes jums patariame ir tikime, kad kiek galėdami savuosius laikytumėte savo eilėse ir neleistumėte jiems vyti iki tol, kol nepamatysite, kad priešų vėliavos paskui pavienius bėgančius karius irgi pradeda bėgti.

B šaltinis (*Iš Alberto Vijūko-Kojalavičiaus Lietuvos istorijos*)

Žygmantas, sutraukęs į vieną daiktą lenkus ir lietuvius, paskyrė kariuomenės vadu sūnų Mykolą, narsu ir ryžtingą jaunikaity. Mykolas negaišdamas patraukė į priekį ir užtiko priešą. Tris dienas stovėjo priešininkai skirtinguose Šventosios krantuose, stebėdami vienas kitą, nes Mykolas leido savo kariams pailsėti po žygio, o Boleslovas vengė mūšio nepatogioje vietoje. Ankstyvą rytą pirmas sukėlė karius ant kojų Boleslovas, ketindamas rasti stovyklai ir kautynėms patogesnę vietą. <...> Prieš saulėtekį suartėjo ir susikovė nedideli lengvųjų raitelių būriai, pamažėle įsiliepsnojant kovai, abi šalys netruko atsiūsti į pagalbą daugiau karių, ir galop susigrūmė pagrindinės jėgos. <...> Lengvieji lietuvių raiteliai, pratę kovoti lankais ir kalavijais, susidūrė su rusų raitija, irgi šitokiais ginklais kovojančia. Prieš lenkų raituosius ietininkus traukė geležimi šarvuoti Livonijos, Čekijos ir Silezijos pulkai. Įnirtingai šiuos užpuolę, lenkai ietimis prasiskynę kelią, susirėmė kalavijais. Priešas neatlaikė: palūžus pagrindinėms jėgoms, pasileido bėgti ir kiti kariai. Livonijos vokiečiai, atkakliai gynę savo pozicijas, beveik visi krito kovoje: žuvo jų magistras, maršalas ir daug narsiausių karių.

C šaltinis (*Iš Martyno Bielskio kronikos*)

Lietuviai laikė dešinę sparną, o lenkai – kairiąją, pėstininkai bei šauliai į savo vietas sustojo. <...> Maskvėnai priekį labai ištempė, norėdami mūsiškius apsupti, ir geriausius būrius čia pastatė, už kurių trys pulkai stovėjo. Patrankų neturėjo, o patys buvo labai apsikrovę. Tuo metu, kai iš abiejų pusių vienas kitas išjodavo į priekį pasipuikuoti [arba kviesti į dvikovą], didysis maskvėnų sparnas už kalvų [stengėsi] mūsiškius apeiti, kad galėtų apsupti ir pastverti; prieš juos iš kairiojo sparno patraukė Sampolinskis su rūmų pulku ir pradėjo mūšį nemažai nuostolių priešui pridarydamas; po to visi kiti pulkai susiėjo ir kautis pradėjo: trenksmas, šauksmai, maldavimai, šūviai, ginklų žvangesys, būgnai, [kovos] trimitai, kurių vien tik maskvėnai turėjo penkis šimtus, toli buvo girdėti ir į griaustinį panašu buvo. Lenkai [ir lietuviai], kaip jūron pasinėrę į triskart [gausesnius] maskvėnus, didelę skylę jų [eilėse] padarė. Kai jau iš abiejų pusių visomis išgalėmis vyko kova dėl pergalės, lenkų karaliaus žmonės ir narsumu, ir vikrumu Maskvą daug pralenkė, be to, juos patrankininkai gerai parėmė ir nemažai žalos aniems padarė, dėl to jų šoniniai būriai bėgti pradėjo. <...> Šis mūšis įvyko [...], už 24 mylių nuo Smolensko, Švč. M. Marijos gimimo dieną [09 08], o prasidėjo antrą valandą po pusiaudienio ir tęsėsi iki pat saulės nusileidimo.

31. Įvardykite mūšį, kurio patirtimi remiasi A šaltinio autorius. Kelintais metais jis įvyko?

Mūšis _____ Metai _____ (2 taškai)

32. Dviem teiginiais paaiškinkite, kaip A šaltinyje aprašyta kovos taktika buvo pritaikyta mūšyje, kurį nurodėte atsakydami į 31 klausimą.

 _____ (2 taškai)

33. Paaiškinkite, kaip ilgą laiką istoriografijoje buvo traktuojama taktika panaudota mūšyje, kurį nurodėte atsakydami į 31 klausimą. Kokią reikšmę A šaltinis turi šiandieniniam šio mūšio vertinimui?

 _____ (2 taškai)

34. Trimis teiginiais paaiškinkite, kokią reikšmę to meto politinei padėčiai turėjo mūšis, kurį nurodėte atsakydami į 31 klausimą.

1. _____
 2. _____
 3. _____ (3 taškai)

35. Pateikite mūšio, kurį nurodėte atsakydami į 31 klausimą, įamžinimo meno kūriniuose du pavyzdžius.

1. _____
 2. _____ (2 taškai)

36. Įvardykite B šaltinyje aprašytą mūšį. Nurodykite B šaltinio teiginį, kuriuo remdamiesi įvardijote šį mūšį. Kelintais metais jis įvyko?

Mūšis _____
 Teiginys _____
 Metai _____ (3 taškai)

37. Įvardykite kunigaikščio Boleslovo kitą vardą ir nurodykite du pagrindinius jo sąjungininkus mūšyje (B šaltinis).

Kitas vardas _____
 Sąjungininkas _____
 Sąjungininkas _____ (3 taškai)

38. Įvardyje Žygimanto tėvavardį ir nurodykite pagrindinį jo sąjungininką mūšyje (B šaltinis).

Tėvavardis _____
 Pagrindinis sąjungininkas _____ (2 taškai)

39. Trimis teiginiais paaiškinkite, kokią reikšmę to meto politinei padėčiai turėjo mūšis, aprašytas B šaltinyje.

1. _____
2. _____
3. _____

_____ (3 taškai)

40. Įvardykite C šaltinyje aprašytą mūšį. Nurodykite C šaltinio teiginį, kuriuo remdamiesi įvardijote šį mūšį. Kelintais metais jis įvyko?

Mūšis _____

Teiginys _____

Metai _____

_____ (3 taškai)

41. Remdamiesi C šaltinio teiginiais nurodykite du veiksnius, kurie nulėmė pergalingą mūšio pabaigą.

1. _____
2. _____

_____ (2 taškai)

42. Trimis teiginiais paaiškinkite, kokią reikšmę to meto politinei padėčiai turėjo mūšis, aprašytas C šaltinyje.

1. _____
2. _____
3. _____

_____ (3 taškai)

43. Nurodykite du esminius B šaltinyje aprašyto mūšio skirtumus nuo mūšių, aprašytų A ir C šaltiniuose.

1. _____
2. _____

_____ (2 taškai)

44. Argumentuotai nurodykite kiekvieno mūšio reikšmingiausią pasiekimą LDK (A, B, C šaltiniai).

1. _____
2. _____
3. _____

_____ (3 taškai)

III DALIS

Remdamiesi šaltiniais A, B, C, D ir žiniomis, atsakykite į 45–52 klausimus.

Šaltinis A (*Ištrauka iš Bychovco kronikos. Iš rusėnų kalbos vertė Rimantas Jastas*)

Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras bei jo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Ponų Tarybą matė, kaip Maskvos didysis kunigaikštis, pamiršęs priesaikas ir sutartį su jo tėvu, karaliumi Kazimieru, pradėjo prieš jį karą, jo nepaskelbė, ir užgrobė nemaža miestų bei valsčių. Bet jam, naujai pradėjusiam valdyti, tuo metu kariauti su juo buvo sunku. <...> Nuvykę į Maskvą, pas didįjį kunigaikštį Ivaną Vasiljevičių, jie (pasiuntiniai – K. Č) sudarė su juo amžiną taiką ir, sutvirtindami sutartį, prisiekė už save ir už savo vaikus, ir susitarė, kad jo duktė, didžioji kunigaikštystė Elena, tekės už didžiojo kunigaikščio Aleksandro. O Viazmos miestą bei visus anksčiau minėtus miestus ir valsčius Maskvos didysis kunigaikštis pasiliko sau ir tik tuos smolenskiečius, kurie tuose miestuose buvo paimti nelaisvėn, paleido į Smolenską. ()

Šaltinis B (*Iš istoriko R. Černiaus teksto „Konfesinis ir politinis XV a. pabaigos Bažnytinės Unijos aspektas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“*)

Ivanui III stačiatikybė tapo diplomatinio argumentu dėl stačiatikių teisių Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje. Vienas iš reikalavimų buvo neversti Elenos tapti katalike bei pastatyti jai cerkvę Vilniaus pilių teritorijoje. Ivanas III iš Aleksandro pareikalavo garantinio rašto, kad Elena nebus verčiama tapti katalike. Nerimas dėl dukters konfesijos gali būti paaiškinimas – ji užteka už valdovo kataliko. Tačiau kodėl Ivanas III nuo pat vedybų iki XVI a. pradžios karų taip griežtai reikalauja, kad būtų pastatyta cerkvė Vilniaus pilių teritorijoje? Vėliau šis reikalavimas taps vienu iš kaltinimų dėl taikos sutarties nesilaikymo. Pažvelkime į pasiuntinybių laiškus: „pastatyti mūsų graikų tikybos cerkvę savo dvaro prieigose“. Į šį reikalavimą Ldk Aleksandras atsakė: „o mūsų kunigaikštieni, jos mylstai, graikų tikybos cerkvė yra greta pilies, kuomet jos mylsta užsinori į cerkvę, o mes jai to neužginame“.

Šaltinis C (*Iš bernardino Jono iš Komorovo kronikos. Iš lotynų kalbos vertė Karolis Čižauskas*)

Kreipėsi tad [gvardijonas] į prakilnųjį poną Mikalojų Radvilą, tuomet Vilniaus vaivada ir kunigaikštystės kanclerį, ir nuosekliai jam perdavė, kas minėta, ir jog yra lobiai ir depozitai karalienės pas jį zakristijoje, ir jog penktą dieną atvyktų į Vilnių perimti turtų, jog pats, kaip vicekaralius, jais pasirūpintų, idant karališkoji didenybė žalos neturėtų ir kunigaikštystė nepatirtų ne nedidelio nuostolio. <...> „... todėl jūsų prakilnybė ponus, kurie yra netoli, tesukviečia, kad ją karališkosios didenybės vardu įspėtų, idant į maskvėnų ribas neįjotų, mat, nors [Maskvijos kunigaikštis] ir yra jos brolis, gi „ponai ir karalius bijo, kad jūsų karalieniškoji didenybė kaip nors lengvabūdiškai nepasielgtų““. <...> Taigi, [Radvila] šitaip padarė: subūrė keturis ponus ir ją karališkosios didenybės vardu perspėjo. Ana, moteriško ūmumo užkurta, ėmė prieš ponus siusti, mat „jau mane priesaika supančiojate, kad negalima man daryti, ko noriu“, o ponai, norėdami ją sutaukyti su pačiais savimi, karalienei išdavė gvardijoną šiuose visuose [reikaluose] bendrininką bei skundėją esant; ir mirtinai gi ant gvardijono ir brolių [Elena] širdo bei atitraukė pagalbos ranką brolių reikmėms, kaip anksčiau nebuvo pratusi daryti. Ir gi šitaip suvaržyta karalienė nesiėmė į maskvėnų ribas joti ir turtų iš vietos nepajudino.

Šaltinis D (*Iš istorikės M. Byčkovos teksto „Didžioji kunigaikštienė Elena Maskvoje ir Vilniuje“*)

Elena greitai apsiprato Vilniaus rūmuose. Galbūt čia jai padėjo išsiauklėjimas, kurį jai suteikė Sofija Paleolog; jaunystėje ji praleido ilgus metus, stebėdama popiežiaus dvaro gyvenimą, kur suvažiuodavo praktiškai visų valdančiųjų dinastijų atstovai. Ir Maskvoje Sofija dalyvavo didžiojo kunigaikščio dvaro gyvenime. Aleksandras privertė Eleną vilkėti europietiškus drabužius, ji lydėdavo vyrą visose kelionėse po šalį, pamėgo pasaulietišką muziką, kurios nepažinojo Maskvoje. Elena skyrė dėmesį stačiatikių bažnyčiai Lietuvoje. <...> Elenos gyvenimas po karaliaus Aleksandro mirties tapo sunkesnis. Mykolas Glinskis, kaip galima spėti iš kai kurių fragmentinių žinių, 1508 m. norėjo įtraukti ją į savo kovą. Ji rašė į Maskvą, kad „karalius Žygimantas jos negerbia ir ja nesirūpina“.

45. Koks veiksnys paskatino Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro ir Maskvos didžiosios kunigaikštystės Elenos vedybas? Ko jomis siekta? (šaltinis A)

_____ (2 taškai)

46. Datuokite šaltinyje A aprašomas derybas dėl Aleksandro ir Elenos vedybų (leistina 3 m. paklaida):

_____ (1 taškas)

47. Kuo Aleksandro ir Elenos vedybos išskirtinės konfesiniu pobūdžiu? Nurodykite vieną tokios situacijos precedentą LDK ir Lenkijos istorijoje. Kuo jis skyrėsi nuo Aleksandro ir Elenos atvejo?

Išskirtinumas _____

Precedentas _____

Skirtumas _____

_____ (3 taškai)

48. Kaip 47 klausime aptarta situacija veikė Lietuvos ir Maskvos santykius? Kodėl Elena nebuvo karūnuota Lenkijos karaliene? Palyginkite tai su šaltinyje C Elenai skirtu apibūdinimu.

Lietuvos ir Maskvos santykiai _____

Priežastis _____

Situacija Lenkijoje ir jos palyginimas su apibūdinimu šaltinyje C _____

_____ (3 taškai)

49. Nurodykite dvi priežastis, trukdžiusias Elenai įsitvirtinti LDK ir valdančiajame elite. Kaip Elena bandė pritapti?

1 priežastis _____

2 priežastis _____

Pritapimo pavyzdys _____

_____ (3 taškai)

50. Kaip 49 klausime aptariama problema susijusi su šaltinyje C aprašomais įvykiais? Ko, anot šaltinio autoriaus, siekė Elena? Kodėl tai būtų buvęs „kunigaikštystei ne nedidelis nuostolis“?

Sąsaja _____

Elenos siekis _____

Kodėl nuostolis? _____

_____ (3 taškai)

51. Apibūdinkite šaltinio C autoriaus socialinį bei religinį statusą. Pakomentuokite, kokią įtaką šis statusas galėjo turėti Elenos vertinimui šaltinyje C. Apibūdinkite sąvoką „gvardijonas“.

Socialinis ir religinis statusas _____

Įtaka Elenos vertinimui _____

„Gvardijonas“ _____

_____ (3 taškai)

52. Remdamiesi šaltiniais išskirkite tuometinės LDK politinę ir konfesinę problemas. Savo pasirinkimus pagrįskite. Paaiškinkite, kaip jos susijusios.

Politinė _____

Pagrindimas _____

Konfesinė _____

Pagrindimas _____

Sąsaja _____

_____ (5 taškai)

IV DALIS

53. Kūrybinė užduotis. Pateiktame Vilniaus žemėlapyje dalis gatvėvardžių yra skirti įamžinti LDK laikotarpio asmenybes. Pasirinkite 10 asmenybių, kurių vardais pavadintos Vilniaus gatvės, ir nurodykite jų svarbą LDK gyvenime.

Asmenybė ir jos svarba _____

Asmenybė ir jos svarba _____

Asmenybė ir jos svarba _____

Asmenybė ir jos svarba _____

Asmenybė ir jos svarba _____

Asmenybė ir jos svarba _____

Asmenybė ir jos svarba _____

Asmenybė ir jos svarba _____

Asmenybė ir jos svarba _____

Asmenybė ir jos svarba _____

_____ (10 taškų)

2021 METŲ XXX LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS

„LIETUVOS VALSTYBĖS IR VISUOMENĖS RAIDA GEDIMINAIČIŲ IR JOGAILAIČIŲ VALDYMO LAIKOTARPIU (1295–1572 M.)“

II ETAPO VERTINIMO INSTRUKCIJA

I DALIES ATSAKYMAI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
C	C	D	D	A	B	B	A	D	B	C	C	D	A	B
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
D	A	C	D	C	D	A	D	C	D	B	B	D	C	D

II – IV DALIŲ ATSAKYMAI

Kl. Nr.	Atsakymai	Taškai	Pastabos
31	Mūšis. Žalgirio mūšis. Metai. 1410 m.	2	<i>Vienas taškas</i> skiriamas už teisingai įvardintą mūšį . <i>Antras taškas</i> skiriamas už teisingai įvardintus metus .
32	Praėjus valandai nuo mūšio pradžios lietuviai pasitraukė iš mūšio lauko. Vėliau pasitraukusi lietuvių kariuomenė sugrįžo į mūšį ir padėjo lenkams sutriuškinti kryžiuočius.	2	<i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti du atsakymai.
33	Tai buvo vertinama kaip lietuvių pabėgimas iš mūšio. A šaltinis įrodė, kad tai buvo apgaulingas pasitraukimas, siekiant išsklaidyti priešą gretas.	2	<i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti du atsakymai.
34	Galimi atsakymai: Sustabdyta Vokiečių ordino ekspansija. Išaugo Lenkijos ir Lietuvos autoritetas ir galia. LDK atgavo Žemaitiją (iki Vytauto ir Jogailos gyvos galvos). Lenkija atgavo Dobrynės žemę, jai Vokiečių ordinas turėjo sumokėti 100 000 kapų grašių kontribuciją už karo nuostolius ir paleistus belaisvius.	3	<i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti du atsakymai. <i>3 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti trys atsakymai.

35	<p>Galimi atsakymai: Krokuvoje 1910 m. pastatytas paminklas Žalgiriui. Jano Mateikos paveikslas „Žalgirio mūšis.“ Skulptūrinė kompozicija Žalgirio mūšio vietoje. Henrikas Senkevičiaus romanas „Kryžiuočiai“. 1960 m. lenkų kino filmas „Kryžiuočiai“. Vytauto Klovos opera „Žalgiris (Du kalavijai)“. Vincio Pietario drama „Kova ties Žalgiriais“. 2010 m. Žalgirio mūšio atminimui skurta proginė moneta.</p>	2	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti du atsakymai.</p>
36	<p>Mūšis. Pabaisko (Šventosios-Pabaisko, Vilkmėgės). Teiginys. Galimi atsakymai: Šaltinyje minima, Žygimantas ir jo sūnus Mykolas, Šventosios upė, Livonijos ordinas. Metai: 1435 m.</p>	3	<p><i>Vienas taškas</i> skiriamas už teisingą mūšio įvardijimą. <i>Antras taškas</i> skiriamas už teisingai pateiktą teiginį. <i>Trečias taškas</i> skiriamas už teisingai įvardintus metus.</p>
37	<p>Kitas vardas. Švitrigaila. Sąjungininkas. Galimi atsakymai: Rusų žemės (Polockas, Vitebskas, Smolenskas, Kijevas Volinė). Livonijos ordinas.</p>	2	<p><i>Vienas taškas</i> skiriamas už teisingai parašytą kitą vardą. <i>Antras taškas</i> skiriamas už teisingai įvardintą sąjungininką.</p>
38	<p>Tėvavardis. Kęstutaitis. Pagrindinis sąjungininkas. Lenkija.</p>	2	<p><i>Vienas taškas</i> skiriamas už teisingai pateiktą tėvavardį. <i>Antras taškas</i> skiriamas už teisingai nurodytą pagrindinį sąjungininką.</p>
39	<p>Trys teiginiai. LDK soste įsitvirtino Žygimantas Kęstutaitis. LDK pateko į Lenkijos priklausomybę. Sumenko Livonijos ordino galia.</p>	3	<p><i>Po vieną tašką</i> skiriama už <i>kiekvieną</i> teisingą teiginį.</p>
40	<p>Mūšis. Oršos. Teiginys. Šis mūšis įvyko už 24 mylių nuo Smolensko, Švč. M. Marijos gimimo dieną [09 08]. Metai: 1514 m.</p>	3	<p><i>Vienas taškas</i> skiriamas už teisingai įvardytą mūšį. <i>Antras taškas</i> skiriamas už teisingą teiginį. <i>Trečias taškas</i> skiriamas už teisingai nurodytus metus.</p>
41	<p>Du veiksniai. Maskvėnai priekį labai ištempė, norėdami mūsiškius apsupti. Lenkų karaliaus žmonės ir narsumu, ir vikrumu Maskvą daug pralenkė. Pergalė buvo pasiekta dėl lietuvių taktikos – apgaulingu manevru jiems pavyko suardyti priešo rikiuotę. Patrankininkai gerai parėmė ir nemažai žalos aniams padarė. Sumanus artilerijos (patrankininkai buvo daugiausia vokiečiai) panaudojimas – tai bene pirmas kartas LDK istorijoje, kai artilerija suvaidino tokį reikšmingą vaidmenį mūšyje.</p>	2	<p><i>Po vieną tašką</i> skiriama už <i>kiekvieną</i> teisingai nurodytą veiksnį.</p>

42	<p>Trys teiginiai. Svarbiausias Oršos mūšio rezultatas buvo karinė ir diplomatinė Jogailaičių dinastijos pergalė. Europoje pavyko įtvirtinti Lenkijos ir Lietuvos kaip „krikščionybės skydo (pylimo)“ įvaizdį. Pristabdyta Maskvos didžiosios kunigaikštystės ekspansija. Oršos mūšis sužlugdė Šventosios Romos imperijos imperatoriaus Maksimiliano I sudarytą sąjungą su Maskvos didžiuoju kunigaikščiu Vasilijumi III.</p>	3	<i>Po vieną tašką skiriama už kiekvieną teisingą teiginį.</i>
43	<p>Du skirtumai. Lenkai ir Lietuvai šiame mūšyje kovėsi skirtingose pusėse. Tai buvo karas šalies viduje dėl valdžios.</p>	2	<i>Taškas skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas skirtumas. 2 taškai skiriami, kai teisingai pateikti du skirtumai.</i>
44	<p>A šaltinis. Sustabdyta beveik du šimtus metų trukusi Vokiečių ordino agresija. B šaltinis. Užbaigtas LDK vidaus karas. C šaltinis. Įgytas tarptautinis autoritetas.</p>	3	<i>Taškas skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. 2 taškai skiriami, kai teisingai pateikti du atsakymai. 3 taškai skiriami, kai teisingai pateikti trys atsakymai.</i>
45	<p>Paskatinę veiksniai. Galimi variantai: 1. Karas su Maskva. 2. Aleksandro nepasiruošimas karui su Maskva. Siekis vedybų: karo sustabdymas / taikos siekis.</p>	2	<i>Vienas taškas už veiksnio įvardijimą. Antras taškas už vedybų motyvo įvardijimą.</i>
46	<p>Šaltinyje aprašomi įvykiai (derybos dėl vedybų) – 1494 m. Svarbu, kad moksleivis tai datuotų pagal Aleksandro valdymo metus bei atsižvelgti į šaltinio frazę „jam naujai pradėjus valdyti“.</p>	1	<i>Vienas taškas už nurodytą datą iš 1491–1497 m. laikotarpio.</i>
47	<p>Išskirtinumas. Vyras – katalikas; žmona – stačiatikė; mišri konfesinė santuoka. Precedentas. Jogailos ir Sofijos Alšėniškės pora. Skirtumas. Sofija Alšėniškė tapo katalike, Elena – ne.</p>	3	<i>Po vieną tašką už kiekvieną atsakymo segmentą.</i>
48	<p>Lietuvos ir Maskvos santykiai. Suteikė pretekstą Maskvai kištis į LDK reikalus, santykius komplikavo ir pan. Priežastis. Elena buvo ne katalikė, o stačiatikė. Situacija Lenkijoje ir jos palyginimas su apibūdinimu šaltinyje C. Šaltinyje C Elena vadinama „karaliene“ arba „karalieniškąja didenybe“, o ji nebuvo karūnuota karaliene.</p>	3	<i>Po vieną tašką už kiekvieną teisingai įvardytą segmentą.</i>

49	<p>Priežastys. Galimi variantai: 1. Stačiatikybė. 2. Buvimas maskvėne. 3. Aleksandro mirtis ir tapimas našle. 4. nesusilaukimas su Aleksandro jokio palikuonio, įpėdinio. 5. Žygimanto Senojo „nesirūpinimas“ Elena.</p> <p>Pritapimo pavyzdys. Galimi variantai: vakarietišku rūbų dėvėjimas, dalyvavimas dvaro gyvenimas.</p>	3	<p><i>Po vieną tašką už teisingai nurodytą priežastį.</i></p> <p><i>1 taškas už tinkamai pateiktą pritapimo pavyzdį.</i></p>
50	<p>Sąsaja. Izoliacija, nepritapimas vertė ieškoti išeičių, galėjo skatinti mintis apie siekį grįžti atgal į Maskvą.</p> <p>Elenos siekis. Pabėgti, grįžti į Maskvą ir išsigabenti turtus savo sukauptus.</p> <p>Kodėl nuostolis. Turtai būtų išgabunami iš LDK ir, galimai, panaudoti Maskvos kare prieš LDK.</p>	3	<p><i>Po vieną tašką už kiekvieną teisingai įvardytą segmentą.</i></p>
51	<p>Socialinis ir religinis statusas. Katalikas vienuolis.</p> <p>Įtaka Elenos vertinimui. Katalikas vienuolis įtariai žiūri į stačiatikę moterį, bandančią savarankiškai veikti (plg. frazė „moterišku ūmumu užkurta ėmė siusti“). „Gvardijonas“. Bernardinų ar nebūtinai vienuolyno vyresnysis.</p>	3	<p><i>Po vieną tašką už kiekvieną teisingai įvardytą segmentą.</i></p>
52	<p>Politinė. Santykiai, karas etc. su Maskva.</p> <p>Pagrindimas. XV a. pab. prasidėję karai silpnino valstybę, buvo vis prarandama teritorija ir pan.</p> <p>Konfesinė. LDK buvo tikibiškai nevieninga.</p> <p>Pagrindimas. Didelę dalį teritorijų ir visuomenės sudarė stačiatikiai ar kitų religijų atstovai.</p> <p>Sąsaja. Maskva tuo naudojosi – stačiatikybės gajumu ir gausumu LDK, tuo, kartu, grįsdama savo pretenzijas į užkariavimus, teritorijas bei kišimąsi į vidaus politiką.</p>	5	<p><i>Vienas taškas už teisingai įvardintą politinę problemą.</i> <i>Vienas taškas už teisingą įvardintą politinės problemos pagrindimą.</i> <i>Vienas taškas už teisingai įvardintą konfesinę problemą.</i> <i>Vienas taškas už teisingą įvardintą konfesinės problemos pagrindimą.</i> <i>Vienas taškas už teisingai nurodytą sąsają.</i></p>

53	<p>Algirdas – Lietuvos didysis kunigaikštis. Algirdas tęsė Gedimino veiklą rytuose, plėsdamas bei stiprindamas LDK valdžią dabartinių gudų ir ukrainiečių žemėse. Algirdo laimėjimas – po diplomatinių pastangų Konstantinopolyje 1371 m. buvo atkurta LDK stačiatikių bažnyčios metropolija. Laimėtas mūšis prie Mėlynųjų vandenų. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p> <p>Birutė – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio antroji žmona, žymiausio Lietuvos valdovo Vytauto motina. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p> <p>Gediminas – Lietuvos didysis kunigaikštis. Vytenio politikos tęsėjas. Jo laikais Lietuvos valstybė imama vadinti Lietuvos Didžiąja Kunigaikštyste (LDK). Buvo puikus diplomatas. Panaikinta LDK politinė izoliacija iš Vakarų Europos pusės. Vilnius pirmą kartą paminėtas Gedimino laiškuose 1323 m. LDK plotas Gedimino laikais padidėjo maždaug trečdaliu. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p> <p>Goštautas Albertas – Lietuvos didikas iš Goštautų giminės, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybės ir karinis veikėjas, Vilniaus vaivada, Lietuvos didysis kancleris. Vadovavo I Lietuvos Statuto parengimui. Meno mecenatas. Šventosios Romos imperijos grafas. Renesansinių tekstų autorius. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p> <p>Jogaila – Lietuvos didysis kunigaikštis, Lenkijos karalius. Pradėjo Lenkijos ir Lietuvos valdovų Jogailaičių dinastiją. Lietuvos krikštas. Luominės privilegijos. Jogailos valdymo laikotarpio laimėjimas buvo Vokiečių ordino sutriuškinimas Prūsijoje. Žalgirio mūšis. Jogaila išvedė Lenkiją ir LDK į europinę areną. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p> <p>Liubartas – LDK kunigaikščio Gedimino jauniausias sūnus. Lucko, Liubarsko ir Voluinės kunigaikštis. Aktyviausias gediminaitis Haličo Voluinės regione. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p> <p>Švitrigaila – Lietuvos didysis kunigaikštis. Švitrigaila siekė LDK nepriklausomybės nuo Lenkijos. Pratęsė Vytauto Didžiojo siekius vainikuotis Lietuvos karaliumi. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p>	10	<p><i>Po vieną tašką skiriama už asmenybės ir jos svarbos LDK gyvenime įvardijimą.</i></p>
----	---	----	--

<p>Vytautas – Lietuvos didysis kunigaikštis nuo 1392 m. Laimėtas Žalgirio mūšis. Melno taikos sutartis. Žemaitijos krikštas. Lucko suvažiavimas ir karūnacijos projektas. Bažnytinės unijos siekis. Centralizuotas valstybės valdymas. Valstybingumo simboliai ir bajorų heraldikos pradžia (47 herbai). Pradėti kaldinti LDK pinigai. Į LDK atgabenti karaimai, totoriai. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p> <p>Vytenis – Lietuvos didysis kunigaikštis. Buvo talentingas karvedys ir diplomatas. Vytenio kariai padėjo rygiečiams naikinti Dauguvos žiotyse statomas Livonijos ordino pilis. Kartu su Rygos arkivyskupu veikė prieš Livonijos ordiną. Jo valdymo pradžioje prie LDK buvo prijungta pietinė kuršių krašto dalis, Polockas, Piskas su Turovu. Jis buvo pirmasis Lietuvos valdovas, titulavęsis ir Žiemgalos kunigaikščiu. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p> <p>Žygimantas (bet kuris, išskyrus Žygimantą Kęstutaitį):</p> <p>Žygimantas Senasis – Jogailaičių dinastijos LDK valdovas ir Lenkijos karalius. Jo valdymo metu priimtas I Lietuvos Statutas. Stabilizuota karinė ir ūkinė situacija valstybėje. Perstatyti Valdovų Rūmai. Sustiprinta valdovo valdžia LDK. Laimėtas Oršos mūšis. Laimėtas (Starodubo) karas su Maskva. Inicavo Kazimiero paskelbimą šventuoju. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p> <p>Žygimantas Augustas – Žygimanto Senojo sūnus, Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis. Liublino unijos iniciatorius. Įvykdė valakų, teismų-administracinę reformas. Jo valdymo laikotarpiu sudarytas II Lietuvos Statutas. Tolerantiškiausias XVI a. valdovas. Jo dvaras buvo renesanso kultūros centras. Paskutinis Jogailaičių dinastijos valdovas. Prijungė Livoniją prie LDK. <i>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</i></p>		
---	--	--